

Nr 304.

Af herr **Lithander**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 108 begäres jämte Riksdagens godkännande af allmänna villkor och bestämmelser enligt Kungl. Maj:ts förslag från och med 1913 kr. 138,200 såsom ordinarie anslag till ett centralt ämbetsverk för sociala ärenden, kalladt *socialstyrelsen*, samt att för samma socialstyrelses verksamhet för år 1913 anvisa ett belopp af 35,000 kronor, dels ock att från och med år 1913 från kommerskollegii nuvarande stat utsluta en byråchef och föreståndare för det arbetsstatistiska arbetet m. m.

Utän att i ringaste mån underkänna betydelsen af de viktiga uppgifter, som kunna komma att föreligga en blifvande socialstyrelse eller ämbetsverk med annat namn, som kommer att handhafva i den kungl. propositionen omnämnda ärenden, är dock åtskilligt att erinra rörande den föreliggande kungl. propositionen.

Utän att emellertid ingå på detaljgranskning af det föreslagna ämbetsverket synes organisering af ett helt nytt ämbetsverk vara att i betänklig grad föregripa den departementalreform, som har till uppgift att modernisera hela vår statsförvaltning. Det synes vara synnerligen viktigt att, då ännu ej någon enhetlig plan föreligger från departementalkommittén, man icke genom att skapa nya ämbetsverk, som sedan eventuellt ånyo behöfva omformas, ökar de svårigheter, som inträda, då redan nu befintliga verk skola ombildas.

Särskildt viktigt anser jag, att frågan rörande ett statsdepartement för handel, industri, handverk och sjöfart bör utredas på samma gång såsom ett första moment i den utredning, som äfven ordnar för socialstyrelsen.

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 4 saml. 128 häft. (Nr 304.)

Det är nu fråga om att de ämbetsmän, som inom kommerskollegium hittills till hufvudsaklig del sysslats med socialärenden fortfarande skola så göra, fast i ett ämbetsverk under namn af socialstyrelse, men då samma arbete som hittills beträffande de sociala ärendena skall skötas af till hufvudsaklig del samma personer, kan jag för min del ej inse nödvändigheten af att därför nu anordna detta nya ämbetsverk, innan departementalkommittén, som arbetar, har sin plan färdig.

Bättre synes då vara att med tillfälliga anordningar ordna de arbetskrafter, som i ett eller annat afseende behöfva förstärkas under afvaktan på departementalkommitténs betänkande och däraf beroende beslut.

På grund af omständigheternas makt har kungl. kommerskollegium kommit att i afsevärd grad syssla med socialpolitiska spörsmål i stället för rena näringsspörsmål.

Då så nu emellertid är fallet blir ju ur socialpolitisk synpunkt ringa skillnad, om verksamheten fortsättes tillsvidare under namn af kungl. kommerskollegium i stället för socialstyrelsen.

Hvad handeln och näringarna beträffar, torde det för dem vara af relativt liten betydelse, om kungl. kommerskollegium jämte sin hufvuduppgift tillsvidare sysselsätter sig med socialpolitiska spörsmål i afvaktan på departementalkommitténs förslag till såväl ett handelsdepartement som hur de sociala frågorna skola ordnas. Det torde ju icke heller vara alldeles uteslutet, att departementalkommittén kan komma till den uppfattning, att för hela landet viktiga sociala spörsmål böra lämpligen ordnas annorlunda än så som nu är tänkt medelst ett verk, som ursprungligen tillkommit för helt andra uppgifter, men som så småningom kommit att syssla med mera s. k. sociala frågor.

Det kan ju tänkas, att äfven ur den synpunkten det kan vara klokt att icke fixera det nuvarande kungl. kommerskollegiets verksamhet åt ena eller andra hållet och på så vis binda departementalkommitténs handlingsfrihet, allra minst genom att nu skapa ett nytt ämbetsverk.

Om nu det, hvilket synes regeringen vara angelägnast, nämligen socialstyrelsen, som trots sitt namn till hufvudsaklig del innebär en löne-reglering för kungl. kommerskollegium, skall först och oberoende af sammanhörande frågor beslutas om, så är det ju tänkbart, att denna af regeringen önskade utbrytning af socialstyrelsen och därmed sammanhörande anordningar inom den återstående delen af kommerskollegium kunna vara ägnade att minska utsikterna till en snar lösning af näringarnas viktiga departementsfråga.

Senast har denna för hela vårt näringslif viktiga fråga om ett handelsdepartement fått stå tillbaka för regeringsrätten; nu utbrytes frågan om

socialstyrelse, och dock är det näringarnas afkastning, som skall upp-
bära allt.

När den nuvarande regeringen i försvarsfrågan, där dock snabba
åtgöranden kunna vara af oerhörd vikt för rikets säkerhet, ansett, att för
användande af beslutade utgifter för materiel bör afvaktas *hela utredningen*,
synes mig regeringen i konsekvens därmed böra anse, att äfven här full-
ständig utredning och plan bör afvaktas, innan det beslutes om ordinarie
utgifter för och inrättande af ett nytt ämbetsverk.

I den försvarsfråga, som består i, hur vi skola värna vårt land i
kommersiellt hänseende, är det emellertid icke samma uppfattning *om ut-
redning i sin helhet*, trots det att den del, som utbrutits i hög grad kommer
att ställa kraf på det näringslif, hvars omvårdnad kommer i andra rummet,
men hvars bärkraft och afkastning är första betingelsen för att socialsty-
relsen liksom statens öfriga organ skall kunna tillfyllest funktionera.

Ändock äro vi i tillfälle iakttaga, hur i andra länder nutidens lösen
är »skapande arbete» i full förståelse för näringslifvets innebörd, betydelse
och uppgifter.

Om emellertid regeringen vill i handling visa, att den anser, att vi
i främsta rummet böra tillgodose handel, industri, näringar och kommu-
nikationer och bedrifva svensk näringspolitik med stöd af sakkunskap och
förståelse hos ett från byråkratism fritt men handlingskraftigt och driftigt
näringsdepartement, då möjliggöres att mera nöjaktigt med större förut-
sättningar och rikligare medel än eljest kunna lösa de frågor, som komma
att föreligga socialstyrelsen eller hvad vi nu må kalla det organ, med
hvilket det bör vara en glädje att kunna tillgodose humanitära och so-
ciala kraf.

Därigenom ökas möjligheten att bättre än eljest fylla stora upp-
gifter, ty innerst beror det dock på att inhemskt svenskt näringslif icke
blott tillfälligt utan äfven framgent och i ökad grad kan tillgodose hvar-
jehanda önskemål.

Det synes vara att börja i orätt ända att definitivt ordna de sociala
frågorna, innan man samtidigt kan göra detsamma med de näringsfrågor,
som skola skapa medlen. Man bör på samma gång beakta, att det man
pålägger näringarna i och för detta ändamål icke är af den beskaffenhet,
att pålagorna genom att hämma näringslifvet minska de medel, som skola
tillgodose såväl sociala kraf som andra för staten viktiga behof.

Omsorgen om ett näringsdepartement bör därför komma i första
rummet, ett departement, som bör stå i ständig och liflig kontakt med det
pulserande svenska näringslifvet *inom alla områden*, så att departementet
därigenom blir ett *verkligt näringsdepartement* med ständigt ökade möjlig-

heter att bättre och bättre fungera och fylla sin viktiga uppgift till *hela* landets nytta.

Näringsarnas målsmän inom alla grenar böra kunna känna och erfara, att ett sådant departement verkligen är deras språkrör och äger full förståelse för näringsarnas behof och egenart. Endast då, endast genom en liflig, ständig kontakt med och full förståelse för verkliga näringslifvet kan ett sådant departement få det förtroende hos det svenska näringslifvets män på alla områden, som är nödvändigt för att kunna *väl* fylla sin uppgift.

Först i samband med ordnandet häraf och genom att nöjaktigt ordna för hvad som skall skapa medel till såväl socialstyrelsen som andra statsutgifter, anser jag vi böra bestämma öfver den s. k. socialstyrelsen.

På grund af det nu anförda och då jag anser, att departementalkommitténs utredning i sin helhet bör afvaktas, innan vi skapa något nytt ämbetsverk, anhåller jag

att få yrka afslag på Kungl. Maj:ts proposition
nr 108.

Stockholm den 24 april 1912.

Edvard Lithander.